

КОНЦЕПТ ПРОАКТИВНОЇ ПОЛІТИКИ ТРАНСФОРМАЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ*

©2026 ЛУПАК Р. Л., ГРАДЮК Н. М.

УДК 331.5:911.375(477.83)
JEL: J21; J48; R11

Лупак Р. Л., Градюк Н. М. Концепт проактивної політики трансформації ринку праці Карпатського регіону України

У статті обґрунтовано концепт проактивної політики трансформації ринку праці Карпатського регіону України, яка спрямована на інтеграцію регуляторно-координаційних, структурних, професійно-кваліфікаційних, міграційно-демографічних, цифрових і соціально-резильєнтних компонентів. Проведено аналіз специфіки регіонального ринку праці, зокрема впливу галузевої асиметрії, коливань економічної активності, інтенсивної трудової міграції, демографічних тенденцій, старіння населення та цифрового розриву на зайнятість, продуктивність праці та сформованість трудового потенціалу. Визначено ключові трансформаційні виклики, що зумовлюють необхідність впровадження адаптивних управлінських стратегій, здатних реагувати на економічні, соціальні та інші зміни в регіоні. Запропоновано комплекс тактичних і стратегічних інструментів реалізації проактивної політики, серед яких: оптимізація галузевої та професійної структури; модернізація системи професійної та вищої освіти на засадах дуальної моделі; розвиток програм випереджальної перекваліфікації та безперервного навчання; стимулювання інноваційної та гнучкої зайнятості; підтримка малого та середнього підприємництва; розвиток регіональних кластерів і смарт-спеціалізованих територій; соціальні програми для вразливих категорій населення. Особлива увага приділена поєднанню локальних особливостей Карпатського регіону – нерівномірності розвитку територій, специфіки трудової міграції та обмеженого доступу до ресурсів та ін. – з інтеграцією регіонального ринку праці до національних і глобальних цифрових платформ. До очікуваних результатів проактивної політики віднесено підвищення ефективності управління зайнятістю, формування стійкого трудового потенціалу, зміцнення соціальної та економічної резильєнтності регіону, створення передумов для довогострокового, збалансованого та інклюзивного розвитку регіональної економіки.

Ключові слова: ринок праці; проактивна політика; регіональна економіка; Карпатський регіон; зайнятість; трудові ресурси; трансформації; проектування.

Табл.: 1. **Бібл.:** 14.

Лупак Руслан Любомирович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки, Львівський торговельно-економічний університет (вул. Туган-Барановського, 10, Львів, 79005, Україна), старший науковий співробітник відділу проблем соціально-гуманітарного розвитку регіонів, Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України (вул. Козельницька, 4, Львів, 79026, Україна)

E-mail: economist_555@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1830-1800>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/I-2980-2017>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57189037710>

Градюк Наталія Михайлівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки, Львівський торговельно-економічний університет (вул. Туган-Барановського, 10, Львів, 79005, Україна)

E-mail: nmhraduk@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0458-810X>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/AAZ-3293-2021>

UDC 331.5:911.375(477.83)
JEL: J21; J48; R11

Lupak R. L., Hraduk N. M. The Conception of a Proactive Policy for the Transformation of the Labor Market of the Carpathian Region of Ukraine

The article substantiates the conception of a proactive labor market transformation policy in the Carpathian region of Ukraine, which is aimed at integrating regulatory-coordination, structural, professional-qualification, migration-demographic, digital, and socially resilient components. An analysis of the specifics of the regional labor market is carried out, particularly the impact of sectoral asymmetry, fluctuations in economic activity, intensive labor migration, demographic trends, population aging, and the digital divide on employment, labor productivity, and the formation of labor potential. Key transformation challenges are identified, which necessitate the implementation of adaptive management strategies capable of responding to economic, social, and other changes in the region. A set of tactical and strategic tools for implementing a proactive policy has been proposed, including: optimization of the sectoral and professional structure; modernization of the vocational and higher education system based on a dual model; development of advanced retraining and continuous learning programs; promotion of innovative and flexible employment; support for small and medium-sized enterprises; development of regional clusters and smart specialized territories; social programs for vulnerable categories of the population. Special attention is paid to combining the local characteristics of the Carpathian region – uneven territorial development, specifics of labor migration, limited access to resources, etc. – with the integration of the regional labor market into national and global digital platforms. The expected results of proactive policy include improving the efficiency of employment management, forming a sustainable labor potential, strengthening the social and economic resilience of the region, and creating prerequisites for long-term, balanced, and inclusive development of the regional economy.

Keywords: labor market; proactive policy; regional economy; Carpathian region; employment; labor resources; transformations; planning.

Tabl.: 1. **Bibl.:** 14.

Lupak Ruslan L. – D. Sc. (Economics), Professor, Professor of the Department of Economics, Lviv University of Trade and Economics (10 Tuhan-Baranovskoho Str., Lviv, 79005, Ukraine), Senior Research Fellow of the Department of Problems of Social and Humanitarian Development of Regions, Institute of Regional Research named after M. I. Dolishnyi of the NAS of Ukraine (4 Kozelnytska Str., Lviv, 79026, Ukraine)

E-mail: economist_555@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1830-1800>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/I-2980-2017>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57189037710>

Hradyuk Nataliia M. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Economics, Lviv University of Trade and Economics (10 Tuhan-Baranovskoho Str., Lviv, 79005, Ukraine)

E-mail: nmhraduk@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0458-810X>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/AAZ-3293-2021>

Трансформаційні процеси, що відбуваються в економіці України під впливом воєнних викликів та глобальної нестабільності, суттєво змінюють вектори розвитку регіональних ринків праці. Особливої актуальності набуває проблематика формування нової моделі державної та регіональної політики зайнятості, здатної не лише реагувати на наслідки, а й запобігати та мінімізувати вплив кризових явищ. За таких умов ринок праці перестає бути лише середовищем для перерозподілу трудових ресурсів і забезпечення зайнятості, а перетворюється на ключовий фактор соціально-економічної стабільності та відновлення і забезпечення довгострокового розвитку територій.

Примітно, що Карпатський регіон України характеризується специфічними структурними, демографічними та просторовими особливостями, які зумовляють підвищену чутливість до зовнішніх і внутрішніх викликів та шоків. Так, галузева спеціалізація, активна трудова міграційна активність, нерівномірність розвитку гірських і прикордонних територій та зростаючі диспропорції між попитом і пропозицією робочої сили формують комплекс системних трансформацій. Повномасштабне воєнне вторгнення значно активізувало депопуляцію та міграційні аспірації населення, релокацію бізнесу, зрушення професійної структури зайнятості та інше, що створює потребу переосмислення традиційних підходів до регулювання ринку праці.

Потрібно врахувати, що сучасний етап економічних трансформацій національного господарства характеризується активізацією процесів децентралізації публічного управління, завдяки чому розширюються повноваження органів місцевого самоврядування у сфері регулювання соціально-

трудомих відносин. Відповідно формуються додаткові можливості для впровадження гнучких, адаптивних і диференційованих управлінських підходів з орієнтацією на регіональну специфіку економіки. Поряд із тим, глобальними трендами залишаються цифровізація економіки, розвиток інноваційних форм зайнятості, поширення дистанційної роботи та ін. У контексті таких змін особливої ваги набуває формування проактивної політики трансформації ринку праці, яка передбачає системне проектування структурних змін та ранню ідентифікацію дисбалансів і ризиків дестабілізації. Потрібно враховувати, що перехід від адаптивної моделі управління до випереджального стратегічного проектування дозволяє мінімізувати соціально-економічні ризики та загрози, підвищити резильєнтність територій та забезпечити їх економічну безпеку в довгостроковій перспективі.

Усе це посилює необхідність концептуалізації проактивної політики трансформації ринку праці Карпатського регіону України, яка обумовлена багатофакторністю сучасних викликів, численними структурними диспропорціями та нагальною потребою формування інтегрованої системи управління трудовим потенціалом з орієнтацією на забезпечення збалансованого, інклюзивного та інноваційного розвитку регіональної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика трансформації ринку праці України та її регіональних сегментів посідає вагоме місце в сучасних наукових дослідженнях, що формує фундаментальне методологічне підґрунтя для обґрунтування концепту проактивної політики, зокрема в Карпатському регіоні України. Зокрема, С. Гринкевич та ін. акцентують увагу на інституційно-організаційних аспектах розроблення та реалізації регуляторної політики розвитку трудового потенціалу територій [1]. Водночас Н. Пігуль та ін. обґрунтовують взаємозв'язки між рівнем сформо-

* Виконано у межах виконання НДР «Трансформація ринку праці Карпатського регіону України у перспективі повоєнного відновлення» (номер державної реєстрації 0124U000984).

ваності трудового потенціалу, параметрами зайнятості та станом економічної безпеки, стабільність яких значною мірою визначається набором превентивних управлінських рішень виконавчих інституцій влади різних рівнів [2]. Також важливим елементом державної регуляторної політики на ринку праці є недопущення поглиблення нерівномірності його просторово-територіального розвитку та впровадження диференційованого підходу, адаптованого до особливостей економіки регіонів [3]. Результати наукових досліджень В. Антонюка та ін. підкреслюють необхідність синхронізації освітньої, інноваційної та регіональної політики як ключового вектора проактивного управління трудовими ресурсами [4].

Безпосередньо проблематику Карпатського регіону України розглянуто у праці О. Левицької та В. Боднар, які здійснили ретроспективний аналіз розвитку ринку праці регіону та виявили надмірну циклічність і структурну залежність зайнятості від галузевого розвитку підприємницького сектору [5]. Натомість І. Бараняк, О. Махонюк та Н. Андрусишин наголошують на важливості проведення постійного моніторингу ендегенних дисбалансів регіону, завдяки якому можна ідентифікувати низку внутрішніх структурних обмежень та асиметрію розвитку локальних ринків праці, які в сучасних умовах значною мірою пов'язані з впливом війни та посиленням міжгалузевих і просторових диспропорцій зайнятості [6; 7].

Також потрібно звернути увагу на соціально-економічні наслідки трансформації ринку праці в контексті відбудови Карпатського регіону України, які розкриті в дослідженні М. Бачинської, де підкреслюється пріоритетне значення інклюзивності та збалансованості соціально-трудового середовища [8]. Своєю чергою, Т. Васильців та ін. обґрунтовують проблему збереження людського капіталу в умовах війни та важливість формування проактивної політики стимулювання зайнятості та інгібування й недопущення подальшого зростання міграційної активності економічно активного населення [9].

Проблематику функціонування українського ринку праці в умовах війни комплексно аналізують О. Черьомухіна та Ю. Чалюк, які визначають основні тренди кон'юнктурної трансформації попиту та пропозиції робочої сили [10]. Тут потрібно виділити вагомість впливу міграційних аспірацій на регіональну резильєнтність ринку праці, зокрема в контексті забезпечення міграційної безпеки територій, про що наголошує І. Бараняк [11]. У контексті таких напрямів наукових досліджень регіонального ринку праці Т. Ва-

сильців та ін. ідентифікували низку факторів міграційної активності населення Карпатського регіону України, які потрібно розглядати як поведінкові аспекти мобільності робочої сили в межах проактивної регуляторної політики [12].

На демографічні передумови та їх вплив на стабільність і стійкість розвитку регіонального ринку праці у воєнний і повоєнний періоди звертає увагу Р. Теслюк [13], який виділяє високий рівень депопуляції та старіння населення нашої країни, а також формування довгострокових обмежень для соціально-економічного зростання територій. Попри численні ризики та загрози розвитку ринку праці, в наукових дослідженнях обґрунтовуються інструменти їхнього недопущення та мінімізації впливу. Так, Н. Куликов відносить до них цифрові технології, завдяки яким створюються нові можливості розвитку гнучких форм праці, особливо на гірських і периферійних територіях [14].

Втім, у наукових дослідженнях здебільшого переважає адаптивний підхід до регулювання зайнятості із орієнтацією на подолання наслідків кризових явищ глобального та національного рівня і війни та забезпечення повоєнного відновлення. Натомість потребує подальшого розвитку концептуальне обґрунтування саме проактивної політики трансформації ринку праці, зокрема Карпатського регіону України, що передбачає випереджальне проектування процесів недопущення дисбалансів, оновлення регуляторного інструментарію та формування адаптивної моделі управління регіональною зайнятістю в умовах високої невизначеності.

Мета статті полягає в обґрунтуванні концепту проактивної політики трансформації ринку праці Карпатського регіону України та визначенні її тактичних і стратегічних засад реалізації.

Виклад основного матеріалу. Формування ефективної політики трансформації ринку праці в Карпатському регіоні України потребує комплексного підходу, що охоплює низку викликів та зрушень – регуляторно-координаційних, структурних, професійно-кваліфікаційних, демографічних, цифрових і соціально-резильєнтних (табл. 1).

Відомо, що в умовах поглибленої децентралізації та активної цифровізації економіка регіону отримує додаткові ресурсні можливості для підвищення ефективності управління зайнятістю, проте нерівномірність соціально-економічного розвитку, недостатня врегульованість і малопередбачуваність структурних диспропорцій та міграційних аспірацій створюють додаткові ризики і загрози. Представлені ключові компоненти проактивної політики ринку праці, їхні трансформаційні викли-

Структурні елементи проактивної політики трансформації ринку праці Карпатського регіону України

Компоненти політики	Ключові трансформаційні виклики та зрушення	Тактичні та стратегічні орієнтири	Інструментарій реалізації
1	2	3	4
Регуляторно-координаційний	<ul style="list-style-type: none"> Фрагментарність і багаторівнева неузгодженість системи управління зайнятістю; слабка міжвідомча координація та дублювання функцій місцевих органів влади; недостатня інтеграція регіональних і місцевих стратегій розвитку ринку праці 	<ul style="list-style-type: none"> Підвищення цілісності та керованості локальної системи регулювання ринку праці; зростання ефективності міжрівневої та міжвідомчої координації; формування стабільного локального інституційного середовища розвитку зайнятості 	<ul style="list-style-type: none"> Формування інтегрованої регіональної системи управління ринком праці з чітким розподілом повноважень; створення постійно діючих міжвідомчих координаційних платформ і аналітичних центрів моніторингу; імплементация публічно-приватного партнерства та соціального діалогу
Структурний	<ul style="list-style-type: none"> Галузева асиметрія та монопрофільність окремих територій; низький рівень диверсифікації регіональної економіки; структурна інерційність економіки регіону в умовах трансформаційних змін 	<ul style="list-style-type: none"> Оптимізація галузевої структури зайнятості; зростання частки високопродуктивних та інноваційних робочих місць; посилення конкурентоспроможності регіональної економіки 	<ul style="list-style-type: none"> Стимулювання структурної диверсифікації економіки регіону; підтримка інноваційно орієнтованих місцевих МСП і стартап-ініціатив; розвиток регіональних кластерів і смарт-спеціалізованих територій; інвестиційне стимулювання створення високопродуктивних робочих місць
Професійно-кваліфікаційний	<ul style="list-style-type: none"> Структурна невідповідність між попитом і пропозицією робочої сили; дефіцит висококваліфікованих кадрів у пріоритетних секторах регіональної економіки; обмежена гнучкість системи професійної освіти щодо потреб регіонального ринку праці 	<ul style="list-style-type: none"> Зменшення структурного та фрикційного безробіття; підвищення відповідності компетентностей робочої сили потребам економіки; зростання продуктивності праці та доходів населення 	<ul style="list-style-type: none"> Модернізація регіональної системи професійної та вищої освіти на засадах дуальності; запровадження програм випереджальної перекваліфікації та безперервного навчання; формування регіональної системи прогнозування потреб у кадрах
Міграційно-демографічний	<ul style="list-style-type: none"> Інтенсивний відтік місцевого працездатного населення та масштаба трудова міграція; депопуляційні процеси та старіння місцевого населення; зниження відтворювального потенціалу трудових ресурсів 	<ul style="list-style-type: none"> Стабілізація чисельності економічно активного населення; зниження масштабів трудової еміграції; збереження наявного трудового ресурсу в регіоні; відновлення та нарощування людського капіталу регіону 	<ul style="list-style-type: none"> Реалізація регіональних програм реінтеграції та повернення трудових мігрантів; стимулювання зайнятості молоді та підтримка молодіжного підприємництва; впровадження стимулів для закріплення кваліфікованих кадрів у гірських і прикордонних громадах

1	2	3	4
Цифровізація	<ul style="list-style-type: none"> - Цифровий розрив між міськими та гірськими територіями; - низький рівень цифрових компетентностей економічно активного місцевого населення; - недостатня інтеграція регіонального ринку праці в цифровий простір національної економіки 	<ul style="list-style-type: none"> - Інтеграція регіонального ринку праці до національного та глобального цифрового простору; - стимулювання та розширення можливостей гнучкої та дистанційної зайнятості; - підвищення інноваційної та техніко-технологічності спроможності трудового ресурсу регіону 	<ul style="list-style-type: none"> - Розвиток цифрової та телекомунікаційної інфраструктури території; - впровадження цифрових платформ зайнятості та онлайн-сервісів працевлаштування; - підвищення рівня цифрових компетентностей місцевого населення; - підтримка дистанційної, гібкої та гнучкої форм зайнятості
Соціально-резильентний	<ul style="list-style-type: none"> - Зростання соціальної вразливості місцевого населення; - збільшення довготривалого та прихованого безробіття; - посилення соціальної диференціації та нерівності доходів 	<ul style="list-style-type: none"> - Зниження рівня соціальної вразливості місцевого населення; - посилення регіональної соціально-економічної резильєнтності; - забезпечення довгострокової стабільності та інклюзивності розвитку сфери зайнятості 	<ul style="list-style-type: none"> - Удосконалення системи соціального страхування; - запровадження адресних програм підтримки вразливих груп місцевого населення; - реалізація програм активної політики зайнятості; - формування системи превентивного моніторингу соціальних ризиків

ки, тактичні та стратегічні орієнтири, інструменти реалізації дозволяють сформувати взаємозв'язок між проблемами регіонального ринку праці та необхідністю інституційно-організаційного втручання, спрямованого на підвищення ефективності управління трудовими ресурсами регіону. Більше того, завдяки комплексному підходу та проектуванню стратегічних заходів забезпечується не лише подолання існуючих дисбалансів, а й створюються передумови для довгострокового розвитку та інтеграції регіонального ринку праці до національних і глобальних цифрових платформ.

Потрібно відмітити, що в умовах нерівномірного соціально-економічного розвитку територій, коливань економічної активності та високої мобільності робочої сили система управління зайнятістю стикається з багаторівневою неузгодженістю та фрагментарністю регуляторного середовища. Зокрема, на просторово-територіальному рівні це може проявлятися у складнощах координації між центральними та регіональними органами влади і недостатній адаптації державної регуляторної політики до локальних соціально-економічних умов.

Вирішення цих проблем передбачає комплексний підхід та проектування низки заходів, які враховують особливості розвитку ринку праці на різних інституційних рівнях, необхідність формування міжвідомчих координаційних платформ для обміну інформацією та координації дій і впровадження систем аналітичного моніторингу для виявлення дисбалансів та інших ризиків. За таких тенденцій особлива увага має приділятися розвитку публічно-приватного партнерства, завдяки якому можливо залучити бізнес до вирішення проблем зайнятості, розвитку професійних компетенцій та підготовки кадрів відповідно до потреб регіональної економіки.

Також відповідні заходи та їх подальше проектування та вдосконалення створюють основу для ефективного поєднання регуляторних інструментів із соціальними, освітніми та іншими компонентами проактивної політики, щоб підвищити керованість та забезпечити цілісність і гнучкість місцевого самоврядування в реагуванні на виклики сучасного ринку праці. Важливо, що інтегрований підхід найкраще сприяє зміцненню соціальної стабільності в регіонах, особливо коли йдеться про оптимізацію використання трудового потенціалу та стимулювання стабільного соціально-економічного розвитку віддалених і гірських територій.

Галузева асиметрія та структурна інерційність регіональної економіки Карпатського регіону України підкреслюють критичну потребу в дивер-

сифікації та модернізації локального ринку праці, щоб досягнути достатнього рівня ефективності трудового забезпечення при вирішенні багатьох соціально-трудова завдань на національному та міжнародному рівнях. Тут основний акцент у регуляторній політиці регіону має бути зроблений на проектуванні розвитку високопродуктивних і технологічно інноваційних секторів, що включає стимулювання інвестицій у нові технології, розвиток високотехнологічного місцевого виробництва, цифровізацію бізнес-процесів та впровадження передових методів регулювання економіки регіону.

Поряд із тим у Карпатському регіоні України важливою є підтримка з боку місцевого самоврядування малого та середнього бізнесу і сприяння створенню стартапів та інноваційно-технологічних підприємств, що в подальшому може створити необхідні умови для формування кластерних об'єднань та смарт-спеціалізованих територій. Відповідні ініціативи стимулюють концентрацію людського капіталу, науково-технічного потенціалу та інвестицій у пріоритетних галузях регіону і, таким чином, забезпечується ефективна взаємодія між представниками освіти, науки і бізнесу та прискорюється розвиток підприємницьких локальних екосистем.

Примітно, що впровадження комплексних програм модернізації ринку праці дозволяє не лише адаптувати економіку Карпатського регіону України до сучасних викликів і глобальних тенденцій, а й створює сприятливі умови для стабільного соціально-економічного розвитку, у контексті чого ефективно стимулюється інноваційно-технологічна активність місцевого бізнесу, підвищується ефективність використання локального людського потенціалу та зміцнюється соціальна стабільність території. Тут ключове значення мають створення нових робочих місць та забезпечення розвитку професійних компетенцій населення, що може позитивно вплинути на поліпшення якості життя мешканців гірських чи віддалених територій через підвищення доходів, доступу до освіти, а також поліпшення якості соціальних та інфраструктурних послуг.

У цьому контексті професійно-кваліфікаційна складова проактивної політики трансформації ринку праці Карпатського регіону України набуває стратегічного значення, оскільки дає змогу забезпечити відповідність навичок і компетенцій населення актуальним і перспективним потребам регіональної економіки. Реалізація цього напряму передбачає комплексну модернізацію та проектування системи професійної та вищої освіти на основі дуальної моделі, що поєднує теоретичну підготовку з практичним досвідом у місцевих підприєм-

ствах, активне впровадження програм безперервного навчання, перепідготовки та випереджальної перекваліфікації. У міру зростання кваліфікаційних вимог і перегляду критеріїв продуктивності праці в регіоні актуалізується інтеграція сучасних технологій дистанційного навчання та цифрових платформ, у результаті чого доречно очікувати підвищення доступності та гнучкості освітніх послуг для різних категорій населення.

Крім того, вагомість професійно-кваліфікаційної складової підтверджується необхідністю посилення взаємодії освіти, бізнесу та органів влади для формування системи постійного моніторингу попиту на ринку праці, проектування потреб у професійних компетенціях молодих фахівців та оперативного коригування освітніх програм. Усе це створює основу для підвищення мобільності та адаптивності робочої сили в Карпатському регіоні України та, як наслідок, дієвого стимулювання інноваційного розвитку економіки території та забезпечення її соціальної стабільності.

Особливу увагу органам влади Карпатського регіону України потрібно приділити проектуванню потреб у кадровому складі з урахуванням специфіки його економіки – динамічних коливань економічної активності місцевого населення, локальної галузевої структури, значної частки сільських і гірських територій, специфіки мобільності робочої сили прикордонних територій. Тут потрібно виділити високий потенціал регіону для підвищення якості та продуктивності праці місцевого населення, який сформований завдяки численним соціально-економічним особливостям території. Відповідно, можна стверджувати про високу адаптивність регіонального ринку праці до структурних змін і викликів, щоб створити необхідні передумови для забезпечення стабільного економічного розвитку та соціальної резильєнтності.

Міграційно-демографічні виклики для Карпатського регіону України зумовлені комплексом факторів, серед яких ключове значення має інтенсивний відтік працездатного населення за кордон та у великі міста, старіння місцевого населення, зниження народжуваності та загальна депопуляція гірських і прикордонних територій. Такі тенденції створюють суттєві ризики та загрози для забезпечення регіональної економіки кваліфікованими кадрами, активної модернізації соціальної інфраструктури та іншими ресурсами. У контексті таких викликів проактивна політика трансформації ринку праці Карпатського регіону України має передбачати реалізацію комплексу заходів – стимулювання повернення трудових мігрантів та недопущення подальшого їх тривалого виїзду за кордон,

створення сприятливих умов для працевлаштування молоді, розвиток локального підприємництва, активну підтримку стартапів і соціальних ініціатив, закріплення висококваліфікованих спеціалістів у гірських і прикордонних громадах. Поряд із тим, особлива увага має приділятися й іншим міграційно-демографічним особливостям розвитку ринку праці в Карпатському регіоні України – обмеженому доступі до повноцінних освітніх послуг через географічну віддаленість та нерівномірний розвиток територій. Відповідно посилюється актуальність реалізації в регіоні гнучких програм працевлаштування, створення мобільних навчальних центрів, впровадження дистанційної та змішаної форми підготовки кадрів. Впровадження таких комплексних заходів дозволяє не лише ефективніше використовувати наявний трудовий потенціал, а й формувати довгострокові умови для стабільного економічного розвитку, зміцнення соціальної стабільності та збереження культурно-історичної й демографічної цілісності регіону.

Водночас цифровий компонент проактивної політики трансформації ринку праці Карпатського регіону України доречно пов'язувати із вирішенням таких тактичних і стратегічних завдань, як подолання цифрового розриву між міськими та віддаленими територіями, підвищення рівня цифрових компетентностей економічно активного населення та інтеграція регіонального ринку праці в національні та глобальні цифрові платформи. Відповідно до цього вектора трансформації ринку праці регіону мають орієнтуватися на забезпечення системного розвитку телекомунікаційної та інтернет-інфраструктури, впровадження сучасних онлайн-платформ для працевлаштування та професійного навчання, розширення підтримки дистанційних, гнучких і гіг-форм зайнятості.

Окрему увагу регуляторним органам влади та місцевому самоврядуванню потрібно приділити підвищенню цифрової грамотності населення через навчальні програми, сертифікаційні курси та інтеграцію цифрових компетенцій у системи професійної та вищої освіти. Такий комплекс заходів дозволяє не лише забезпечити доступ до сучасних можливостей працевлаштування та освіти, а й сприяє зміцненню мобільності та адаптивності робочої сили. Крім того, цифровізація ринку праці формує значні можливості для Карпатського регіону України стосовно активної інтеграції його економіки в національні та міжнародні ринки праці, розвитку локальних інноваційних екосистем і залучення необхідних для цього інвестицій.

Натомість соціально-резильентний аспект проактивної політики набуває особливої ваги при

трансформації ринку праці Карпатського регіону України в умовах зростання соціально-економічної нестабільності, поглиблення нерівності доходів та посилення ризиків маргіналізації окремих груп населення. Така політика має враховувати не лише зменшення соціальної вразливості та скорочення довготривалого і прихованого безробіття, а й сприяння формуванню здатності регіонального ринку праці адаптуватися до кризових явищ без втрати соціальної згуртованості та економічної активності населення. Відповідно, важливою складовою проактивної політики органів влади Карпатського регіону України є забезпечення інклюзивності зайнятості, що передбачає розширення доступу до робочих місць, зокрема для таких категорій населення, як молодь, особи передпенсійного віку, внутрішньо переміщені особи, жінки з дітьми, люди з інвалідністю та мешканці віддалених гірських громад.

Також у контексті посилення соціальної резильєнтності в Карпатському регіоні України на тактичному та стратегічному рівні має передбачатися вдосконалення системи соціального страхування з орієнтацією на превентивність та адресність підтримки, розширення спектра програм активної політики зайнятості, стимулювання створення соціально орієнтованих робочих місць та ін. Для покращення результатів таких заходів пріоритетне значення потрібно надати формуванню регіональної системи моніторингу соціальних і трудових ризиків, згідно з чим можливо своєчасно ідентифікувати негативні тенденції, пов'язані з коливаннями зайнятості, демографічним скороченням населення чи зміною галузевої структури економіки регіону.

ВИСНОВКИ

Формування проактивної політики трансформації ринку праці Карпатського регіону України передбачає комплексний підхід, що інтегрує регуляторно-координаційні, структурні, професійно-кваліфікаційні, міграційно-демографічні, цифрові та соціально-резильєнтні компоненти. Такий підхід дозволяє ефективно проектувати структурні зміни, своєчасно ідентифікувати дисбаланси, оптимізувати галузеву та професійну структуру зайнятості, підвищувати цифрові компетентності та забезпечувати соціально-економічну стабільність регіону. Переваги такої проактивної політики полягають у створенні умов для випереджальної реакції на трансформаційні виклики, інтеграції регіонального ринку праці до національних і глобальних платформ, зміцненні соціальної резильєнтності місцевого населення. Водночас існують ризики, пов'язані з коливаннями економічної активності місцевого населення, географічною віддаленістю гірських територій, недостатнім рівнем локальної

цифрової інфраструктури та потенційною міграційною мобільністю робочої сили регіону.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на оцінювання ефективності впровадження проактивного інструментарію і розроблення моделей підвищення стабільності та інклюзивності зайнятості в Карпатському регіоні України. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Гринкевич С. С., Лупак Р. Л., Васильків Ю. В. Формування системи та структурування інституційного забезпечення реалізації державної політики розвитку і використання трудового потенціалу України. *Бізнес Інформ*. 2015. № 7. С. 67–72. URL: <http://jnas.nbu.gov.ua/article/UJRN-0000529923>
2. Пігуль Н., Дехтяр Н., Пігуль Є. Сучасні тенденції розвитку ринку праці в контексті економічної безпеки держави. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. 2023. № 7(1). С. 44–54. DOI: <https://doi.org/10.21272/1817-9215.2023.1-05>
3. Богуш Л. Г. Регулювання праці та зайнятості в Україні: територіальні аспекти. *Економіка і регіон*. 2025. № 1. С. 62–70. DOI: [https://doi.org/10.26906/EiR.2025.1\(96\).3748](https://doi.org/10.26906/EiR.2025.1(96).3748)
4. Антонюк В. П., Підоричева І. Ю., Ляшенко В. І. Професійно-кваліфікаційні диспропорції ринку праці як перешкода для структурної трансформації підприємницького сектору України в сучасних і повоєнних умовах. *Економіка України*. 2024. Т. 67. № 2. С. 3–31. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.02.003>
5. Левицька О., Боднар В. Проблеми та перспективи розвитку ринку праці Карпатського регіону України: ретроспективний аналіз. *Вісник Львівського університету. Серія економічна*. 2024. Вип. 67. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/ves.2024.67.0.6710>
6. Бараняк І. Є., Махонюк О. В. Моніторинг ендегенних дисбалансів ринку праці та сфери зайнятості Карпатського регіону України. *Академічні візії*. 2025. Вип. 43. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15395255>
7. Махонюк О. В., Андрусишин Н. І. Диспропорції на ринку праці Карпатського регіону в умовах війни: сучасні тенденції та перспективи послаблення. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2024. Вип. 43. С. 4–12. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/1408/1219>
8. Бачинська М. В. Соціальні та економічні наслідки трансформації ринку праці Карпатського регіону у контексті відбудови. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 67. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-110>
9. Васильців Т. Г., Мульська О. П., Лупак Р. Л., Бідак В. Я. Збереження людського капіталу України в умовах війни (чинник соціальної вразливості населення): постановка проблеми. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Серія «Економічні науки»*. 2022. № 67. С. 43–48. DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2022-67-06>
10. Черьомухіна О. К., Чалюк Ю. О. Ринок праці під час війни: стан та перспективи. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 46. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-24>
11. Бараняк І. Є. Збереження потенціалу відновлення соціально-економічної резильєнтності регіонів: аспект міграційної безпеки. *Академічні візії*. 2025. № 47. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17879860>
12. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Левицька О. О., Мульська О. П. Ідентифікація факторів міграційної активності населення Карпатського регіону України. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки»*. 2019. № 4. Т. 1. С. 36–39. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2019-272-4-1-36-39>
13. Теслюк Р. Т. Демографічні передумови розвитку ринку праці Карпатського регіону України у воєнний та повоєнний періоди. *Актуальні питання економічних наук*. 2024. № 6. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14545964>
14. Куликов Г. О. Цифрова трансформація ринку праці України: виклики та можливості для інноваційної зайнятості. *Центральноукраїнський науковий вісник. Серія «Економічні науки»*. 2025. Вип. 13. С. 55–66. DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2025.13\(46\).1.55-66](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2025.13(46).1.55-66)

REFERENCES

- Antoniuk V. P., Pidorycheva I. Yu. & Liashenko V. I. (2024). Profesiino-kvalifikatsiini dysproportsii rynku pratsi yak pereshkoda dlia strukturnoi transformatsii pidpriyemnytskoho sektoru Ukrainy v suchasnykh i povoiennykh umovakh [Professional and qualification disproportions of the labor market as an obstacle to the structural transformation of the entrepreneurial sector of Ukraine in modern and post-war conditions]. *Ekonomika Ukrainy*, 2(67), 3–31. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.02.003>
- Bachynska M. V. (2024). Sotsialni ta ekonomichni naslidky transformatsii rynku pratsi Karpatskoho rehionu u konteksti vidbudovy [Social and economic consequences of the transformation of the labor market of the Carpathian region in the context of reconstruction]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 67. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-110>
- Baraniak I. Ye. (2025). Zberezhennia potentsialu vidnovlennia sotsialno-ekonomichnoi rezylentnosti rehioniv: aspekt mihratsiinoi bezpeky [Preserving the potential for restoration of socio-economic resilience of regions: the aspect of migration security]. *Akademichni vizii*, 47. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17879860>

- Baraniak I. Ye. & Makhoniuk O. V. (2025). Monitorynh endohennykh dysbalansiv rynku pratsi ta sfery zainiatosti Karpatskoho rehionu Ukrainy [Monitoring of endogenous imbalances in the labor market and the sphere of employment in the Carpathian region of Ukraine]. *Akademichni vizii*, 43. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15395255>
- Bohush L. H. (2025). Rehuliuвання pratsi ta zainiatosti v Ukraini: terytorialni aspekty [Regulation of labor and employment in Ukraine: territorial aspects]. *Ekonomika i rehion*, 1, 62–70. [https://doi.org/10.26906/EiR.2025.1\(96\).3748](https://doi.org/10.26906/EiR.2025.1(96).3748)
- Cheromukhina O. K. & Chaliuk Yu. O. (2022). Rynok pratsi pid chas viiny: stan ta perspektyvy [Labor market during the war: state and prospects]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 46. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-24>
- Hrynkevych S. S., Lupak R. L. & Vasylykiv Yu. V. (2015). Formuvannya systemy ta strukturuvannya instytutsiinoho zabezpechennia realizatsii derzhavnoi polityky rozvytku i vykorystannia trudovoho potentsialu Ukrainy [Formation of the system and structuring of institutional support for the implementation of state policy for the development and use of the labor potential of Ukraine]. *Biznes Inform*, 7, 67–72. <http://jnas.nbu.gov.ua/article/UJRN-0000529923>
- Kulykov H. O. (2025). Tsyfrova transformatsiia rynku pratsi Ukrainy: vyklyky ta mozhlyvosti dlia innovatsiinoi zainiatosti [Digital transformation of the labor market of Ukraine: challenges and opportunities for innovative employment]. *Tsentrlnoukrainskyi naukovyi visnyk. Seriiia «Ekonomichni nauky»*, 13(46), 55–66. [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2025.13\(46\).1.55-66](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2025.13(46).1.55-66)
- Levytska O. & Bodnar V. (2024). Problemy ta perspektyvy rozvytku rynku pratsi Karpatskoho rehionu Ukrainy: retrospektyvnyi analiz [Problems and prospects for the development of the labor market of the Carpathian region of Ukraine: a retrospective analysis]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia ekonomichna*, 67. <http://dx.doi.org/10.30970/ves.2024.67.0.6710>
- Makhoniuk O. V. & Andrusyshyn N. I. (2024). Dysproportsii na rynku pratsi Karpatskoho rehionu v umovakh viiny: suchasni tendentsii ta perspektyvy poslablennia [Disproportions in the labor market of the Carpathian region in the conditions of war: modern trends and prospects for mitigation]. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava*, 43, 4–12. <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/1408/1219>
- Pihul N., Dekhtiar N. & Pihul Ye. (2023). Suchasni tendentsii rozvytku rynku pratsi v konteksti ekonomichnoi bezpeky derzhavy [Modern trends in the development of the labor market in the context of the economic security of the state]. *Visnyk SumDU. Seriiia «Ekonomika»*, 7(1), 44–54. <https://doi.org/10.21272/1817-9215.2023.1-05>
- Tesliuk R. T. (2024). Demohrafichni peredumovy rozvytku rynku pratsi Karpatskoho rehionu Ukrainy u voiennyi ta povoiennyi periody [Demographic prerequisites for the development of the labor market of the Carpathian region of Ukraine in the war and post-war periods]. *Aktualni pytannia ekonomichnykh nauk*, 6. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14545964>
- Vasylytsiv T. H., Lupak R. L., Levytska O. O. & Mulska O. P. (2019). Identyfikatsiia faktoriv mihratsiinoi aktyvnosti naselennia Karpatskoho rehionu Ukrainy [Identification of factors of migration activity of the population of the Carpathian region of Ukraine]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia «Ekonomichni nauky»*, 4(1), 36–39. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2019-272-4-1-36-39>
- Vasylytsiv T. H., Mulska O. P., Lupak R. L. & Bidak V. Ya. (2022). Zberezhennia liudskoho kapitalu Ukrainy v umovakh viiny (chynnyk sotsialnoi vrazlyvosti naselennia): postanovka problemy [Preservation of the human capital of Ukraine in the conditions of war (the factor of social vulnerability of the population): formulation of the problem]. *Visnyk Lvivskoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu. Seriiia «Ekonomichni nauky»*, 67, 43–48. <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2022-67-06>

Стаття надійшла до редакції / Received: 07.03.2026
Статтю прийнято до публікації / Accepted: 20.03.2026
Оприлюднено / Published: 30.04.2026